

Ірина Волошук

Кандидат філологічних наук, доцент
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Київ, Україна
ORCID ID 0000-0002-1487-4732
irina_voloshuk@ukr.net

Катерина Шкурко

Магістрантка факультету лінгвістики
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Київ, Україна
katernashkurko@ukr.net

МОВНІ НОМІНАЦІЇ КОНЦЕПТІВ SECURITY/INSECURITY В СУЧАСНИХ МЕДІА

Стаття спрямована на дослідження лінгвокогнітивного аспекту бінарних концептів БЕЗПЕКА/НЕБЕЗПЕКА в сучасному медійному дискурсі. Медіадискурс – це когнітивно-прагматичне середовище, яке формується шляхом створення та поширення оцінних смислів та ідеологій для широкої аудиторії, тому медійні повідомлення неминуче впливають на сприйняття та інтерпретацію концептів Безпека/Небезпека в сучасних реаліях. Метою цього дослідження є виявлення мовних номінацій та особливостей функціонування бінарних концептів Безпека/Небезпека в сучасному медійному дискурсі, а також розкриття їхніх модусів. Новизна роботи полягає в тому, що результати дослідження допоможуть краще зрозуміти механізми впливу медійних повідомлень на формування фрейму БЕЗПЕКИ та онтології НЕБЕЗПЕКИ у свідомості реципієнтів. У дослідженні проаналізовано функції семантичних домінант концептів БЕЗПЕКА/НЕБЕЗПЕКА та способи їх відтворення і сприйняття в мас-медіа. Мовні номінації концепту БЕЗПЕКА/НЕБЕЗПЕКА, репрезентовані сучасними ЗМІ, представлено у вигляді фреймового моделювання за С. Жаботинською за допомогою мереж базових фреймів та ілюстративних засобів вербалізації складових слотів.

Ключові слова: бінарні концепти, сучасні медіа, фрейми, слоти.

1. ВСТУП

У сучасному світі медійний дискурс відіграє значну роль у формуванні суспільної свідомості та сприйнятті подій навколо нас. Однією з ключових складових медійного дискурсу є використання концептів, які не лише передають інформацію, а й впливають на формування свідомості реципієнта на рівні стимул – рецепція. Одним з найбільш актуальних і комплексних концептів, що розглядаються в медійному дискурсі, є бінарні концепти Security/Insecurity.

Актуальність статті. Стаття присвячена дослідженню лінгвокогнітивного аспекта бінарних концептів Security/Insecurity в сучасному медійному дискурсі. Оскільки медіадискурс є когнітивно-прагматичним середовищем, яке формується шляхом створення та поширення оцінних смислів і ідеологем для широкої аудиторії то медійні повідомлення неодмінно впливають на сприйняття та інтерпретацію концептів Security/Insecurity в нових реаліях.

Метою цього дослідження є визначення мовних номінацій та особливостей функціонування бінарних концептів Security/Insecurity в сучасному медійному дискурсі, а також дослідження їх модусів, що транслюються сучасними ЗМІ.

Новизна роботи полягає у тому що результати цього дослідження допоможуть краще зрозуміти механізми впливу медійних повідомлень на формування фрейму БЕЗПЕКА та онтології НЕБЕЗПЕКА в свідомості реципієнтів.

2. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ

О. О. Селіванова прирівнює концепт до ментально-психологічного комплексу, що містить пропозиційну структуру істинних об'єктивних знань (рівні диктуму), їхню суб'єктивну оцінку (модус), асоціативно-термінальний компонент неістинної, зокрема метафоричної інформації, сформований на основі зв'язків диктуму з іншими ментально-психонетичними комплексами, а також численні реакції з психічними функціями: відчуттями, почуттями, інтуїцією, образами тощо (Селіванова, 2006). З точки зору Н. В. Бардіної, концепт – це «цілісний комплекс, який включає в себе не тільки чистий смисл, але й зв'язані з ним прояви ментальності (стереотипів думки, волі й емоцій)» (Бардіна, 2009). На думку А. А. Залевської «концепт» – це спонтанно функціонує в пізнавальній і комунікативній діяльності індивіда базове перцептивно-когнітивно-афективне утворення динамічного характеру, що підпорядковується закономірностям психічного життя людини і внаслідок цього, через ряд певних параметрів, відрізняється від понять значень як продуктів наукового опису з позиції лінгвістичної теорії (Залевська, 2001).

3. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Опрацювавши різні підходи до визначення концепту ми приймаємо за робоче визначення концепту БЕЗПЕКА/НЕБЕЗПЕКА – і вважаємо даний концепт ментальним утворенням, що несе комплексну, енциклопедичну інформацію про предмет або явище (в нашому дослідженні бінарний концепт БЕЗПЕКА/НЕБЕЗПЕКА), а також про інтерпретацію домінуючої інформації суспільною свідомістю і ставленням суспільної свідомості до певного явища або предмета через медійні канали. Лінгвістичний аналіз дозволяє нам розглядати концепт БЕЗПЕКА/НЕБЕЗПЕКА як комплексну систему, де концепти відіграють ключову роль у формуванні ставлення (ціннісного, аксіологічного, візуального, логіко-раціонального тощо) до зазначених понять в людській свідомості що конструюється і транслюється ЗМІ. Дослідження ціннісних, аксіологічних, візуальних домінуючих дає нам можливість вивчити прагматичну функційність різних видань та розуміння їхньої ціннісної спрямованості в часі та просторі.

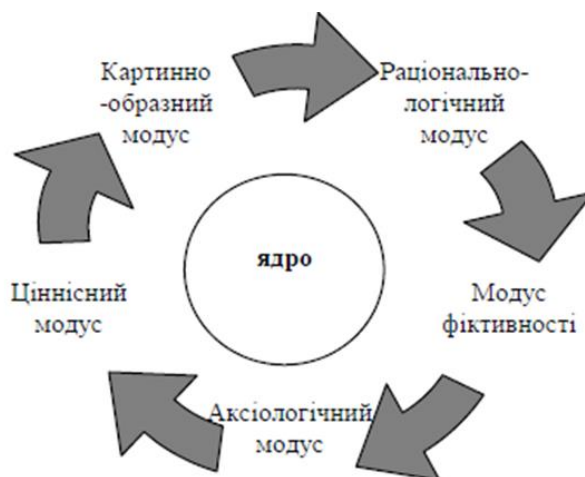

Рис.1 Структура концепту

Взявши до уваги мультимодальність медійного дискурсу ми спираємось на дослідження Т. Луньової яка зазначає що ядро концепта становить собою осердя концепту тобто його денотат (див.рис). У ядрі зберігається найістотніша інформація про той чи інший предмет, дію, якість, особу – найсуттєвіше зі знань та уявлень, що складають зміст відповідного концепту. В нашому дослідженні ядром або інформативною домінуючою виступають стандарти ООН про колективну безпеку. Модуси концепту є функційні підструктури інтерпретаційного поля **SECURITY/INSECURITY** і розрізняються залежно від типу інформації, що в них зберігається. Рационально-логічний модус пов'язаний з формуванням логічних понять про пізнаваний об'єкт чи аспект дійсності (в нашому дослідженні аспект

SECURITY/INSECURITY), образний – з наочно-чуттєвими уявленнями про цей аспект дійсності. Модус фіктивності являє собою впорядковану сукупність метафор, за допомогою яких відбувається додаткове осмислення пізнаваного. Аксіологічний модус містить оцінку певного фрагменту дійсності мовцями, а ціннісний – суспільну значущість досліджуваного феномену. (Луньова 2006)

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що незважаючи на складну ієрархію відносин, зміст концепту **SECURITY/INSECURITY** складають когнітивні ознаки, що актуалізують ознаки аспекту; ці ознаки є впорядкованими за польовим принципом на основі їх лексико семантичних груп і формують парадигматичну організацію лексики у матриці: *значення – поняття – концепт*.

4. РЕЗУЛЬТАТИ Й ОБГОВОРЕННЯ

Отже для дослідження мовних номінацій **SECURITY/INSECURITY** в структурі концепту нами виокремлено ядро (денотат) та додаткові ознаки, інформаційний зміст та інтерпретаційне поле що представлено різними модусами які транслюють ЗМІ. На матеріалах англійського словника Collins, виділено основні визначення понять та їх синонімічні ряди. Отже концепт **SECURITY-БЕЗПЕКА** представлена в нашому дослідженні ядерною зоною на позначення: *Security refers to all the measures that are taken to protect a place, or to ensure that only people with permission enter it or leave it. A feeling of security is a feeling of being safe and free from worry. The state of being free from danger, damage, or worry.* Семантичними домінантами виступають - *safety, protection, safekeeping, freedom, defence.*

Онтологія **INSECURITY - НЕБЕЗПЕКА** - (*the quality or state of being insecure; instability*) представлена периферією (яка акцентує, що недбалість може перетворитися на небезпеку і представлена семантичними домінантами *anxiety, fear, threat, worry, uncertainty, danger, hazard, peril*) а також різними лексико-семантичними групами.

Зазначимо, що концепт може бути представленим в мові готовими лексемами та фразеологізмами, вільними словосполученнями, структурними та пропозиційними схемами, а також текстами (надфразовою єдністю). План вираження концепту репрезентований цілим рядом мовних номінацій, що утворюють відповідну лексико-семантичну парадигму, а план змісту залучає спільні для усіх його мовних номінацій семантичні ознаки, що ‘скріплюють’ лексико-семантичну парадигму та утворюють його понятійну основу (Карасик 2007).

У якості референційного корпусу був обраний Corpus of Global Web-Based English (GloWbE) в якому містяться тексти The World Street Journal, The New York Times Briefings, The Guardians, на фоні якого ми змогли дізнатися, які слова є характерними саме для **SECURITY/INSECURITY** і виділили номінації представлені зазначеними вище семантичними домінантами які актуалізують ядра лексико семантичних груп:

Уривок 1:

" In the age of catastrophic terrorism, it is also urgent - and I know Senator Lugar joins me in expressing this - urgent that we restore America's leadership on nonproliferation. Whatever our differences, we must reengage with Russia on nuclear security - specifically, the START Treaty.." (Senate Hearing 111-249, 2009)

Ядро (Core): *" In the age of catastrophic terrorism, it is also urgent - and I know Senator Lugar joins me in expressing this - urgent that we restore America's leadership on nonproliferation."*

Периферія (Periphery): *" Whatever our differences, we must reengage with Russia on nuclear security - specifically, the START Treaty."*

У цьому висловлюванні ядро вказує на необхідність відновлення лідерства Америки в питаннях нерозповсюдження ядерної зброї – відповідає за безпеку, а периферія вказує на необхідність відновлення відносин з Росією, якими б не були розбіжності – можлива небезпека.

Уривок 2:

"Some 415 humanitarian organizations are now implementing life-saving activities across Ukraine, an increase from 372 in June. Increased insecurity and funding shortages, however, have hampered

humanitarians' ability to reach more people in need. ("Ukraine Humanitarian Response", 2023).

Ядро (Core): "Some 415 humanitarian organizations are now implementing life-saving activities across all of Ukraine, an increase from 372 in June."

Периферія (Periphery): "Increased insecurity and funding shortages, however, have hampered humanitarian ability to reach more people in need."

У цьому висловлюванні ядро вказує на збільшення гуманітарних організацій по всій Україні, а периферія вказує на небезпеку через нестачу фінансування та погіршення ситуації з безпекою на території гуманітарних організацій.

Уривок 3:

"As for the other half of the picture, when thinking of energy security as a critical component of a Euro-Atlantic Security Community, the challenge is to mitigate the uncertainties that give rise to tensions between states and to reduce the market inefficiencies that jeopardize the benefits of trade to both suppliers and consumers." ("Energy as a Building Block in Creating a Euro-Atlantic Security Community", 2012)

Ядро (Core): "As for the other half of the picture, when thinking of energy security as a critical component of a Euro-Atlantic Security Community,"

Периферія (Periphery): "the challenge is to mitigate the uncertainties that give rise to tensions between states and to reduce the market inefficiencies that jeopardize the benefits of trade to both suppliers and consumers."

У цьому висловлюванні ядро – це представлення енергетичної безпеки, а периферія зображує способи запобігання небезпеки.

Задля забезпечення розгорнутого дослідження шляхів номінацій ми проаналізували функції смислових домінант концептів SECURITY/INSECURITY, зокрема під час вивчення лексичної категорії за тематичним принципом ми використали фреймову семантику Ч.Філмора як методу когнітивного та семантичного моделювання.

Таблиця 1 Побудова фреймової моделі концепту SECURITY/INSECURITY

Тип фрейму	Репрезентація концепту БЕЗПЕКА
Посесивний фрейм	ЩОСЬ – контейнер (безпека), має щось – вміст (стани): <ul style="list-style-type: none"> • стабільність; • благополуччя; • справедливість; <p><u>-Схеми партитивності та інклюзивності:</u> БЕЗПЕКА не має шляху/ має призначення/мету/має обмеження/докази/має щось, частиною чого вона є.</p> <p><u>-Схема власності:</u> БЕЗПЕКА має носія/заступника/борця/відступника.</p>
Предметний фрейм	<u>-Квалітативна схема:</u> БЕЗПЕКА є національна, продовольча, стабільна, ядерна... <u>-Локативна та темпоральна схеми:</u> БЕЗПЕКА є не постійною, обмеженою в часі та просторі.
Ідентифікаційний фрейм	БЕЗПЕКА це певні умови, за яких не відбувається негативного впливу та усталену систему.
Компаративний фрейм	<u>-Схема схожості/аналогії:</u> БЕЗПЕКА є як стабільність/закон/норма/захищеність. <u>-Схема подібності/метафори:</u> БЕЗПЕКА є ніби (жива істота)/перманентність/спокій(суб'єктивний ментальний стан).
Акціональний фрейм	<u>-Схема стану/процесу:</u> БЕЗПЕКА існує через необхідність/розвивається/змінюється/не діє сама по собі. <u>-Схема контактної дії:</u> БЕЗПЕКА рятує/захищає/допомагає/приносить спокій/приносить щастя. <u>-Схема казуації:</u> БЕЗПЕКА спричиняє позитивні явища.

Отже мовні номінації концепту SECURITY/INSECURITY репрезентовані сучасними ЗМІ ми представили як фреймове моделювання за С. Жаботинською за допомогою мереж базових фреймів та наведення ілюстративних засобів вербалізації складових слотів. (Жаботинська 1999)

Укладений нами корпус на базі сучасних ЗМІ дозволяє сконструювати фреймову модель концепту SECURITY, відтворену пропозиціями п'яти фреймів, які інтегрують в собі аспекти безпеки: «дещо (БЕЗПЕКА) існує як певна умова, що не несе негативного впливу на усталену систему (СТАБІЛЬНІСТЬ/БЛАГОПОЛУЧЧЯ/СПРАВЕДЛИВІСТЬ) у той час як окремі ознаки конкретних аспектів реальності репрезентуються пропозиціями посесивного, акціонального, компаративного та предметного фреймів:

Укладений нами корпус дозволяє сконструювати фреймову модель концепту INSECURITY, відтворену пропозиціями п'яти фреймів, які інтегрують в собі аспекти безпеки: «ДЕЩО (НЕБЕЗПЕКА) існує ЯК певна умова, що несе негативний вплив на усталену систему (НЕДОВІРА/НЕСТАБІЛЬНІСТЬ/НЕЩАСТЯ/ГОРЕ) у той час як окремі ознаки конкретних аспектів життя репрезентуються пропозиціями посесивного, акціонального, компаративного та предметного фреймів:

Таблиця 2 Побудова фреймової моделі концепту INSECURITY

Тип фрейму	Репрезентація концепту НЕБЕЗПЕКА
1. Посесивний фрейм	ЩОСЬ – контейнер (брехня) має ЩОСЬ – вміст (стани): <ul style="list-style-type: none"> • недовіра; • нестабільність; • нещастя; • горе; <p><i>-Схеми партитивності та інклюзивності:</i> НЕБЕЗПЕКА не має шлях/ має призначення/мету/не має обмежень/ має підстави/має щось, частиною чого вона є/ має або немає обґрунтувань.</p> <p><i>-Схема власності:</i> НЕБЕЗПЕКА має носія/прихильника/борця/опозиціонера.</p>
2. Предметний фрейм	<i>- Квалітативна схема:</i> НЕБЕЗПЕКА є необмежена, національна/постійна/часткова. <i>-Локативна та темпоральна схеми:</i> НЕБЕЗПЕКА є непостійною, обмеженою в часі та просторі, довготривалою.
3. Ідентифікаційний фрейм	НЕБЕЗПЕКА це певні умови, за яких відбувається негативний вплив на усталену систему безпеки з негативними наслідками.
4. Компаративний фрейм	<i>-Схема схожості/аналогії:</i> НЕБЕЗПЕКА є як нестабільність/беззаконня/загроза життю/незахищеність. <i>-Схема подібності/метафори:</i> НЕБЕЗПЕКА є ніби (жива істота)/ризик/біль/загроза(суб'єктивний ментальний стан).
5. Акціональний фрейм	<i>-Схема стану/процесу:</i> НЕБЕЗПЕКА існує через недосконалу людську природу/розвивається/змінюється/не діє сама по собі. <i>-Схема контактної дії:</i> НЕБЕЗПЕКА вбиває/кривдить/загрожує/лякає/приносить страждання. <i>-Схема казуації:</i> НЕБЕЗПЕКА спричиняє негативні явища.

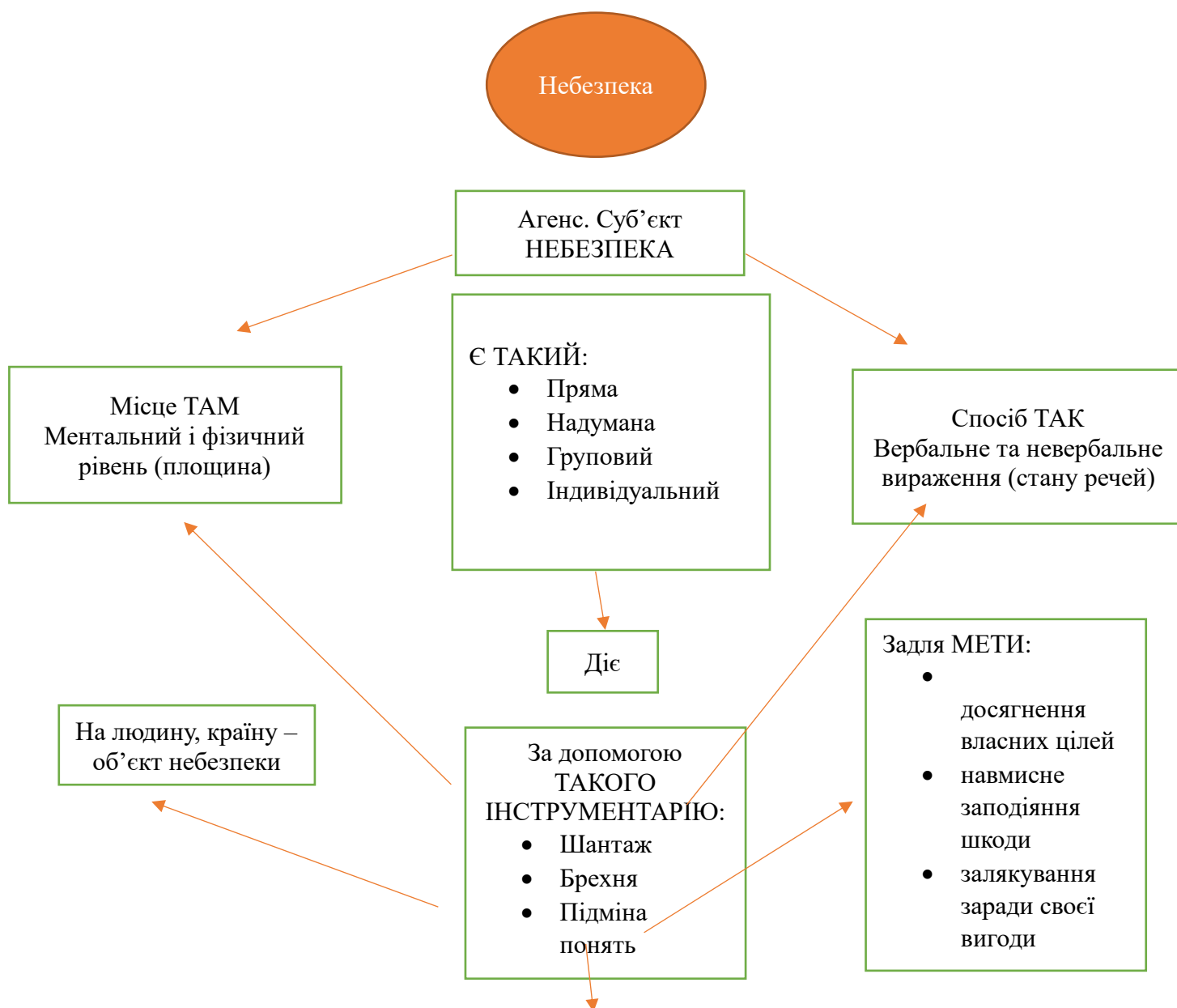

Схема 1. Засоби номінації фрейму концепту INSECURITY в сучасних ЗМІ

На базі змодельованої фреймової структури репрезентованих концептів, ми відтворюємо їх у графічному вигляді за допомогою мереж базових фреймів та наведення ілюстративних засобів вербалізації складових слотів:

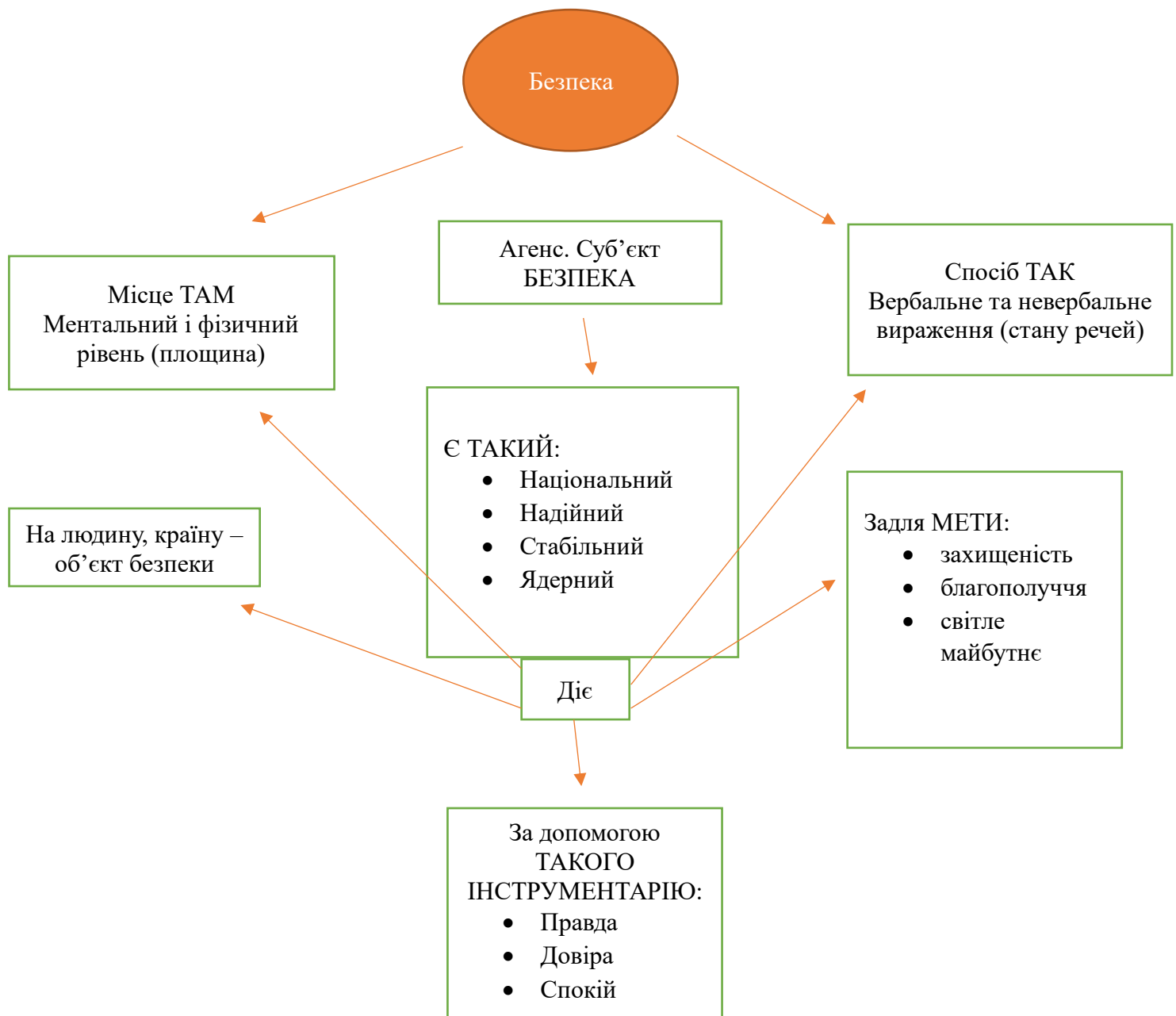

Схема 2. Номінації фрейму концепту SECURITY в сучасних ЗМІ

5.ВИСНОВКИ І НАПРЯМИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У ході нашого дослідження ми з'ясували що бінарні концепти security (безпека) та insecurity (небезпека) є важливими складовими лінгвокогнітивної свідомості реципієнтів оскільки в сучасних медіа дані концепти формують наше сприйняття ризиків, небезпек та захисту. Вони впливають на наші рішення, поведінку та взаємодію з навколишнім середовищем.

Ми дослідили мовну номінацію зазначених концептів за методикою семантики лінгвальних мереж які репрезентуються пропозиціями посесивного, акціонального, компаративного та предметного фреймів. З'ясовано, що концепт Security відноситься до почуття безпеки, стабільності та захищеності. Він включає в себе відчуття комфорту, впевненості і спокою, коли ми відчуваємо, що наші потреби та цінності захищені. Безпека виявляється як фізичний, соціальний, економічний або психологічний аспект життя, де ми відчуваємо, що маємо контроль та захищеність від можливих

загроз.

З протилежного боку, концепт insecurity пов'язується зі станом небезпеки, незахищеності та вразливості. Це почуття загрози, нестабільності та ризику, яке може викликати тривогу, страх і незручність. Небезпека може мати різноманітні форми, включаючи фізичну, соціальну, економічну та емоційну.

Напрями для подальших досліджень вбачаємо вивчення перекладу англійських бінарних концептів у сучасному медійному дискурсі на українську мову.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Бардина Н. В. Античная матрица нашей души: Монография / Н. В. Бардина. – Одесса: Астропринт, 2009. – 288 с
- Жаботинская С.А. Концептуальный анализ: Типы фреймов / С.А. Жаботинская // Вісник Черкаського ун-ту. – Черкаси, 1999. – Вип. 11. – С. 3-20.
- Луньова Т. В. Лексикалізований концепт ГАРМОНІЯ в сучасній англійській мові: структура і комбінаторика : дис. канд. філ. наук : 10.02.04 / Луньова Т. В. – К, 2006. – 348 с.
- Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. / О.О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с
- “Ukraine Humanitarian Response”, 2023 URL: <https://reports.unocha.org/en/country/ukraine>
- Ivanov I., Ischinger W., Nunn S. Energy as a Building Block in Creating a Euro-Atlantic Security Community. Carnegie Endowment for International Peace. URL: <https://carnegiemoscow.org/2012/02/03/energy-as-building-block-in-creating-euro-atlantic-security-community-pub-46962>
- Senate Hearing 111-249 NOMINATION OF HILLARY R. CLINTON TO BE SECRETARY OF STATE URL: <http://www.gpoaccess.gov/congress/index.html>

REFERENCES

- Bardina N. V. Antichnaya matrica nashej dushi: Monografiya / N. V. Bardina. – Odesa: Astroprint, 2009. – 288 [in Russian]
- Ivanov I., Ischinger W., Nunn S. Energy as a Building Block in Creating a Euro-Atlantic Security Community. Carnegie Endowment for International Peace. URL: <https://carnegiemoscow.org/2012/02/03/energy-as-building-block-in-creating-euro-atlantic-security-community-pub-46962> [in English]
- Lunova T. V. Leksykalizovanyi kontsept HARMONIIa v suchasni anhliskii movi: struktura i kombinatoryka : dys. kand. fil. nauk : 10.02.04 / Lunova T. V. – K, 2006. – 348 [in Ukrainian]
- Selivanova O. O. Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia. / O.O. Selivanova. – Poltava: Dovkillia-K, 2006. – 716 [in Ukrainian]
- Senate Hearing 111-249 NOMINATION OF HILLARY R. CLINTON TO BE SECRETARY OF STATE
Ukraine Humanitarian Response”, 2023 URL: <https://reports.unocha.org/en/country/ukraine> [in English]
URL: <http://www.gpoaccess.gov/congress/index.html> [in English]
- Zhabotinskaya S.A. Konceptualnyj analiz: Tipy frejmov / S.A. Zhabotinskaya // Visnik Cherkaskogo un-tu. – Cherkasy, 1999. – Vip. 11. – S. 3-20. [in Russian]

Iryna Voloshchuk, Kateryna Shkurko. Linguistic nominations of security/insecurity concepts in modern media. The article is focused on the study of the linguistic and cognitive aspect of the binary concepts of Security/Insecurity in the modern media discourse. Media discourse is a cognitive and pragmatic environment that is formed by creating and disseminating evaluative meanings and ideologies for a wide audience, so media messages inevitably affect the perception and interpretation of Security/Insecurity concepts in the new realities. The purpose of this study is to identify the linguistic nominations and peculiarities of the functioning of binary concepts Security/Insecurity in the modern media discourse, as well as to reveal their modes. The novelty of this work is that the results of this research will help to better understand the mechanisms of influence of media messages on the formation of the SECURITY frame and the INSECURITY ontology in the minds of recipients. The study analysed the functions of the semantic dominants of the SECURITY/INSECURITY concepts and the ways of their translation and perception in mass media. Thus, we presented the linguistic nominations of the concept Security/insecurity represented by the modern media as frame modelling according to S. Jabotynska with the help of networks of basic frames and illustrative means of verbalising the constituent slots.

Key words: binary concepts, modern media, frames, slots.